

**Список джерел:**

1. Алексюк, Л.Н. Организация самостоятельной работы студентов в условиях интенсификации обучения: учеб. пособие для слушателей ФПК / Л.Н. Алексюк, А.А. Аюрзанайн, П.И. Пидкасистый и др. – К.: ИСДО, 1993. – 336 с.
2. Андрущенко, В.П. Освіта в пошуках нових стратегій мислення / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2003. – № 2. – С. 5-6.
3. Андрущенко, В.П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – №1. – С. 5-9; № 23. – С. 4.
4. Арстанов, М.Ж. Проблемно-модельное обучение: Вопросы теории и технологии / М.Ж. Арстанов, П.И. Пидкасистый, Ж.С. Хайдаров. – Алма-Ата: Знание, 1980. – 210 с.
5. Балицька, Т.В. Психолого-педагогічні та методичні умови організації самостійної роботи студентів у світлі Болонського процесу [Текст] / Т.В. Балицька // 36. наук. пр. – Бердянськ: БДПУ, 2006. – № 3. – С. 197-205.
6. Балицька, Т.В. Впровадження кредитно-модульної системи навчання у Луганському національному педагогічному університеті ім. Т. Шевченка [Текст] / Т.В. Балицька // Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (25-28 верес. 2006, м. Ялта). – Ялта: РВВ КГУ, 2006. – С. 70-73.
7. Балицька, Т.В. Самостійна робота студентів як науково-педагогічна проблема [Текст] / Т.В. Балицька // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. – № 12. – 2007. – С. 46-58.
8. Болюбаш, Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: навч. посіб. для слухачів закл. підвищення кваліфікації системи вищої освіти / Я.Я. Болюбаш. – К.: ВВП „Компас”, 1997. – 212 с.
9. Булгаков, А.В. Внеаудиторные формы работы как фактор динамики учебной мотивации и успешности обучения в вузе / А.В. Булгаков // Инновации в образовании. – 2002. – № 4. – С. 62-75.
10. Вища освіта України і Болонський процес: навч. прогн. [Текст] – К. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В.Гнатюка, 2004. – 18 с.
11. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. [Текст] / за ред. В.Г.Кременя. – Тернопіль: Навч. кн. – Богдан, 2004. – 384 с.
12. Волков, В. Реформування вищої освіти: перші кроки до Європи [Текст] / В.Волков // Юрид. вісн. України. – 2006. – № 31 (5-11 серп.). – С. 8.
13. Жовта, І. Реформування вищої освіти і Болонський процес [Текст] / І. Жовта // Освіта України. – 2003. – 9 груд. (№ 92). – С. 3.

**СЕДАШЕВА С.Л.,**

асистент кафедри практичної психології  
Державного вищого навчального закладу  
«Донбаський державний педагогічний університет»,  
кандидат педагогічних наук

УДК 378.091.2

## НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті висвітлюються теоретичні засади проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя. Автором проаналізовано сутність понять "підготовка", "професійна підготовка", "професійно-педагогічна спрямованість", "спрямованість особистості" у наукових розробках вітчизняних та зарубіжних учених. Розглянуто наукові підходи до обґрунтування професійної підготовки майбутнього вчителя.

*Ключові слова:* підготовка, професійна підготовка, професійно-педагогічна спрямованість, спрямованість особистості, професійна педагогічна діяльність, професійне зростання.

В статье освещаются теоретические основы проблемы профессиональной подготовки будущего учителя. Автором проанализирована сущность понятий "подготовка", "профессиональная подготовка", "профессионально-педагогическая направленность", "направленность личности" в научных разработках отечественных и зарубежных ученых. Рассмотрены научные подходы к обоснованию профессиональной подготовки будущего учителя.

*Ключевые слова:* подготовка, профессиональная подготовка, профессионально-педагогическая направленность, направленность личности, профессиональная педагогическая деятельность, профессиональный рост.

The article deals with the theoretical basis of the problem of training future teachers. The author analyzes the essence of the concepts of "preparation", "professional preparation", "professional and pedagogical orientation", "personal orientation" in the scientific development of national and international scientists. Considered scientific approaches to the justification of the training of future teachers.

*Keywords:* preparation, professional preparation, professional and pedagogical orientation, personal orientation profesiyina pedagogichna diyainist, professional growth.

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** На сучасному етапі вища школа повинна забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних самостійно і творчо мислити.

Вимоги до їхнього формування, як відображення існуючих соціальних процесів, зумовили сучасні тенденції у системі вищої освіти. Соціальне замовлення на фахівця педагогічної професії адекватно висуває вимоги до його підготовки.

**Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.** У працях зарубіжних авторів К. Вейна, Дж. Дікінсона, Р. Моргана, В. Саймона й інших, а також у дослідженнях Міжнародного комітету з освіти ЮНЕСКО, у спеціальних виданнях університетів (Єльського, Чиказького, Гарвардського, Кембріджського) розглянуті проблеми інтелектуальної наповненості педагогічної професії.

Теоретичним обґрунтуванням дослідження є наукові ідеї вчених про особливості педагогічного процесу вищої школи (Є. Барбіна, В. Бутенко, М. Васильєва, В. Вихрущ, В. Гриньова, В. Кулешова, В. Лозова, О. Попова, Т. Рогова, В. Стрельников, Т. Танько, Н. Ткачова, А. Троцко та ін.), про суть і використання педагогічних технологій у педагогічному процесі (В. Євдокимов, О. Пехота, І. Прокопенко, Г. Селевко та ін.).

Слід зазначити, що в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях, в основному, приділяється увага професійній підготовці майбутнього вчителя, зокрема, змісту педагогічної освіти (А. Алексюк, С. Гончаренко, М. Євтух, І. Зязюн, І. Підласий та ін.); удосконаленню технологій його навчання (В. Бондар, О. Мороз, О. Пехота, О. Савченко і інші); оптимізації методів і прийомів їхньої професійної підготовки (Д. Кавтарадзе, М. Поташник, Т. Яценко та інші).

**Мета статті** полягає в теоретичному обґрунтуванні сутності та структури професійної підготовки майбутнього вчителя.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Аналіз першоджерел дозволив виділити різні підходи до визначення поняття "підготовка". Так, І. Глазкова в дисертації проаналізувала різні точки зору з питання визначення цього поняття. Деякі вчені поняття "підготовка" ототожнюють з готовністю до професійної діяльності (Н. Костіна), інші дослідники вважають, що підготовка включає формування готовності майбутніх учителів до професійної діяльності (Л. Григоренко, Т. Гущина, Г. Троцко).

Так, увага одних авторів акцентується на змісті, формах і методах професійної підготовки, а результатом досліджень є перелік знань, умінь і навичок, якими повинен володіти майбутній фахівець (В. Журавльов, С. Кісельгоф, Н. Кузьміна). Для інших дослідників даного поняття об'єктом є процес формування професійних якостей вчителя, шляхи становлення його педагогічних здібностей і майстерності (Ф. Гоноблін, Л. Кондрашова, В. Сластьонін), а результатом – сукупність професійних особистісних якостей, які

забезпечують результативність педагогічної діяльності.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що розробка системи професійної підготовки у вищій школі здійснюється за такими напрямками:

✓ науково-теоретичні основи формування особистості вчителя у процесі професійної підготовки (С. Архангельський, Ф. Гоноблін та інші);

✓ питання методології формування особистості вчителя (А. Бойко, М. Каган, Л. Кондрашова, В. Сластьонін, О. Щербаков та інші);

✓ питання професійної підготовки та діяльності вчителів, викладачів (О. Абдуліна, А. Алексюк, Г. Андреєва, Ю. Бабанський, Н. Волкова, В. Гриньова, О. Дубасенюк, М. Євтух, І. Зязюн, О. Мороз, Н. Ничкало, О. Пехота, А. Сущенко, І. Тимченко та інші);

✓ визначення науково обґрунтованого змісту професійного навчання, змісту педагогічних знань і вмінь (О. Абдуліна, В. Гриньова, В. Сластьонін, Л. Спірін, О. Щербаков та інші);

✓ шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу у вищому педагогічному навчальному закладі (І. Ісаєв, Л. Кондрашова, Г. Троцко та інші);

✓ вивчаються питання методології формування особистості вчителя (С. Архангельський, А. Бойко, В. Ільїн, М. Каган, Л. Кондрашова, В. Сластьонін, А. Щербаков);

✓ вивчаються питання професійного самовиховання, розвитку педагогічної техніки і майстерності майбутнього вчителя, його педагогічної культури (Ю. Азаров, Є. Барбіна, В. Гриньова, В. Кан-Калік, С. Єлканов, С. Омельченко, Л. Рувінський);

✓ педагогічна взаємодія у процесі професійної підготовки студентів (А. Бойко, О. Бухало, Р. Дорогих, Л. Кондрашова, Л. Нечаєва).

Мету професійної підготовки вчені визначають як:

✓ формування якостей майбутнього вчителя (М. Кобзєв, В. Страхів) [4];

✓ оволодіння майбутніми вчителями систематизованими знаннями, уміннями, навичками та необхідними особистісними професійними якостями (Н. Хмель) [10]; професійними знаннями, уміннями навичками (Н. Кузьміна) [5].

О. Абдуліна характеризує професійну педагогічну підготовку вчителя як процес навчання студентів у системі занять з педагогічних дисциплін і результат, який характеризується повним рівнем розвитку особистості вчителя, сформованістю загальнопедагогічних знань, умінь і навичок; багатобічну систему, що об'єднує відносно самостійні системи підготовки: суспільну, соціально-наукову, психолого-педагогічну, загальнокультурну [1]. За визначенням А. Троцко,

«це система, яка характеризується взаємозв'язком і взаємодією структурних і функціональних компонентів, сукупність яких визначає особливість, своєрідність, що забезпечує формування особистості студента відповідно до поставленої мети – вийти на якісно новий рівень готовності студентів до професійної діяльності» [9].

Ми погоджуємося з точкою зору А. Троцько і в цьому аспекті зазначаємо, що *студент у процесі професійної підготовки постійно взаємодіє з іншими суб'єктами педагогічного процесу, зокрема, з іншими студентами та викладачами.*

Ми дотримуємося погляду М. Васильєвої, яка вважає, що під терміном “підготовка” слід розуміти процес формування, вдосконалення знань, умінь, навичок, якостей особистості, необхідних для виконання діяльності, що здійснюється в ході навчання, самоосвіти або професійної освіти [2].

У контексті нашого дослідження необхідно звернутися до праць В. Мілеряна, який виділяє чотири компоненти професійної підготовки, що становлять основу професійної діяльності:

✓ перший компонент передбачає формування системи розвинутих, гнучких професійних умінь, що забезпечують успішне вирішення нестандартних професійних завдань;

✓ другий компонент містить здатність самостійно вчитися, оволодівати новітніми технологіями, вдосконалювати кваліфікацію. Якщо фахівець не буде самовдосконалюватися, він швидко втратить конкурентоспроможність на ринку праці;

✓ третій компонент ґрунтується на вимогах гуманізації освіти, яка передбачає визнання особистості як унікальної, неповторної індивідуальності кожної людини, її життя і здоров'я як найдорожчого скарбу суспільства;

✓ четвертим компонентом є система професійних знань, навичок, умінь, які відповідають вимогам професійної діяльності, функціям і обов'язкам майбутнього фахівця, що закріплено в його кваліфікаційній характеристиці [7, с. 36].

У психолого-педагогічних дослідженнях існують різні підходи до розуміння поняття «готовність». Так, А. Ліненко готовність студентів педагогічних закладів вищої освіти до вказаної діяльності розглядає як довготривале, цілісне, стійке утворення, яке включає педагогічну самосвідомість, емоційно-позитивне ставлення до діяльності, мотиви цієї діяльності, знання, вміння та навички, педагогічні здібності, професійно значущі якості особистості [6, с. 36].

На думку В. Сластьоніна, готовність до педагогічної праці є сукупністю якостей особистості, яка забезпечує їй успішність виконання педагогічних функцій. Основними критеріями готовності до вчительської професії при цьому

виступають: сформована, чітка й виразна спрямованість на педагогічну діяльність, установка на працю у школі, розвинений інтерес до дитини й до навчального предмета, потреба у професійній самоосвіті [8].

Ми поділяємо думку П. Єфименка, який під готовністю розуміє інтегральне особистісне утворення, що включає наявність певних знань, умінь і навичок, а також комплекс індивідуально-психологічних якостей особистості, що обумовлюють високу ефективність професійного функціонування в будь-якій сфері практичної діяльності та науково-дослідної роботи [3, с. 12].

У своєму дослідженні А. Троцько подає таку структуру професійної готовності до педагогічної діяльності: *мотиваційний компонент* (позитивне ставлення до педагогічної професії, стійкі наміри присвятити себе педагогічній діяльності, інтерес до роботи вчителя); *морально-орієнтаційний* (моральне обличчя педагога, оволодіння професійно-педагогічними та загальнолюдськими цінностями); *змістово-операційний* (професійні знання й уміння, педагогічне мислення, професійна спрямованість уваги, сприймання, увага, педагогічні здібності); *емоційно-вольовий* (цілеспрямованість, працьовитість, наполегливість, рішучість, самостійність, ініціативність, самокритичність, старанність, терплячість, охайність); *оцінний* (самооцінка своєї професійної підготовленості та відповідності процесу вирішення професійних завдань оптимальним педагогічним зразком); *психологічний* (властивості та здібності, що забезпечують високу працездатність у виконанні професійних функцій) [9].

Проте, вважаємо, що готовність обов'язково включає професійно-педагогічну спрямованість майбутнього педагога. А тому в межах нашого дослідження виникає необхідність проаналізувати також поняття «професійно-педагогічна спрямованість».

Професійно-педагогічна спрямованість трактується ученими по-різному й розуміється, наприклад, як усвідомлена психологічна готовність до педагогічної діяльності (А. Щербаков); як стійкий всеосяжний інтерес до професії вчителя на основі педагогічних схильностей і здібностей (Т. Деркач); як відповідальне ставлення майбутнього вчителя до своїх педагогічних обов'язків (А. Черних), як професійна готовність учителя до вирішення навчально-виховних завдань (В. Шуман).

Для професійно-педагогічної спрямованості важливою є мотиваційна сфера особистості, що є ієрархічною сукупністю мотивів, спонукає, спрямовує й регулює поведінку та діяльність особистості.

Класифікація мотивів, що є основою професійної спрямованості (побудована за ознакою

походження мотиву і враховує неоднакове ставлення до об'єктивного змісту професійної діяльності, за П. Шавіром):

- мотиви, які виражають потребу у тому, що складає основний зміст професії;
- мотиви, пов'язані з віддзеркаленням деяких особливостей професії у громадській свідомості (наприклад, мотиви престижу, суспільної значущості тощо);
- мотиви, що виражають потреби особистості, виникли раніше, актуалізовані при взаємодії з професією (наприклад, мотиви самоствердження, матеріальні потреби, особливості характеру, звичок тощо);
- мотиви, що виражають особливості самосвідомості особистості в умовах взаємодії з професією (наприклад, переконаність у власній придатності, у володінні творчим потенціалом тощо);
- мотиви, що показують зацікавленість людини в зовнішніх, об'єктивно неістотних атрибутах професії.

Вивченню мотивів обрання педагогічної професії присвячені дослідження Н. Бурсіної, Л. Мазасвої, А. Маслової, В. Соніна, І. Тімоніної, Р. Хмельюк та інших. Як переконує аналіз праць, в основу теоретичного дослідження мотивів педагогічної діяльності покладено спрямованість особистості педагога. Але, як зазначають Н. Мажар і В. Сластьонін, не дивлячись на те, що мотивація діяльності і спрямованість особистості взаємозалежні й взаємообумовлені, найправильнішим представляється розгляд мотивації як основи професійної спрямованості особистості педагога [8]. Ми також вважаємо доцільним дотримуватися цієї точки зору.

Головним мотивом професійної спрямованості особистості педагога є мотив усвідомлення ним професійної педагогічної діяльності, організація педагогічної взаємодії як свого професійного обов'язку.

Через це слід зазначити, що в дослідженнях А. Кондротаса і В. Соніна розглядаються три групи мотивів, що:

- свідчать про справжню педагогічну спрямованість (найцінніші мотиви – бажання навчати і виховувати дітей; інтерес до дитини як суб'єкта майбутньої діяльності);
- характеризують часткову педагогічну спрямованість (потреба не в найістотнішому для педагогічної діяльності, а лише в деяких елементах: уявлення про престиж професії, усвідомлення власних педагогічних здібностей);
- не містять педагогічної спрямованості (бажання дістати освіту, випадкові обставини тощо).

Дана класифікація мотивів дозволяє судити про ступінь стійкості професійного самовизначення, про

різноманітність причин і рівнів обґрунтування обрання педагогічної професії.

Поняття «спрямованість особистості» разом із стійкістю професійних інтересів, намірів органічно вливається в поняття «професійна стійкість особистості», формування якої залежить від багатьох чинників, таких як-от: обізнаність про професію; позитивна мотивація до обраної професії; соціально-педагогічний досвід особистості.

Слід також наголосити на тому, що мотив є «спрямованістю активності на предмет, внутрішній психічний стан людини, прямо пов'язаний з об'єктивними характеристиками предмета, на який спрямована активність». Якщо потреба визначає готовність до діяльності, то мотив додає активності нового, дієвого характеру.

Діяльність завжди предметна і мотивована, а непередметної, невмотивованої діяльності, як активного цілеспрямованого процесу, не існує. І якщо предмет діяльності – це те, на що спрямована діяльність, то визначення мотиву – це відповідь на питання, заради чого здійснюється ця діяльність.

Особливість мотиву як однієї із сторін мотиваційної сфери полягає у тому, що він прямо пов'язаний із значенням, особистісною значущістю діяльності: якщо змінюється мотив, заради якого здійснюється діяльність, то змінюється і діяльність.

Таким чином, діяльність – це система дій, об'єднаних в ціле мотивом, що спонукає її. Один і той же мотив може бути досягнутий за допомогою різних дій. Кожна дія спрямована на досягнення чітко усвідомлюваного проміжного результату, тобто мети.

Загальновідомо, що успішний розвиток діяльності особистості супроводжується формуванням позитивних відносин і переживань суб'єктів, які можуть виявлятися у вигляді інтересів, бажань тощо, а інтерес стимулює, активізує їхню діяльність. В. Сластьонін і Н. Мажар зазначають, що формування такого роду відносин утворює «могутній ... механізм руху діяльності, її регуляції», який, не породжуючи ні самої діяльності, ні її мотивів, здійснює істотний або навіть вирішальний вплив на діяльність [8].

Аналіз психолого-педагогічної літератури і досліджень учених дозволяє нам дійти висновку, що позитивна мотивація до професії сприятиме подальшому професійному зростанню майбутнього вчителя.

**Висновки.** Отже, підготовка педагогів здійснюється в ході професійної освіти, що припускає формування особистості, здатної до ефективної самореалізації у професійній сфері, до реалізації всіх компонентів інтеграційного процесу, до виконання повного спектру професійно-освітніх функцій, тобто передбачає сформованість готовності майбутніх учителів до професійної діяльності. Готовність учителя до професійної

педагогічної діяльності, зокрема взаємодії з учнями, тісно пов'язана з мотивацією, яка визначає актуальність діяльності, а також перспективу її розвитку у бажаному напрямі або перенесення в інші галузі. Готовність формується більш успішно, якщо у педагога розвинена позитивна мотивація засвоєння професійних педагогічних знань та вмінь.

#### Список джерел:

1. Абдуллина, О.А. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего образования* [Текст] / О.А.Абдуллина. – М.: Просвещение, 1990. – 133 с.
2. Васильєва, М.П. *Теоретические основы деонтологической подготовки педагога: Дис. ... д-ра пед.наук: 13.00.04* [Текст] / М.П.Васильєва. – Х.: ХДПУ им. Г.С.Сковороды, 2003. – 432 с.
3. Глазкова, И.Я. *Подготовка будущего учителя к организации учебного диалога в профессиональной деятельности: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04* [Текст] / И.Я.Глазкова – Х.: ХДПУ им. Г.С.Сковороды, 2003. – 270 с.
4. Єфіменко, П.Б. *Педагогічні умови забезпечення різнорівневої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04* [Текст] / П.Б. Єфіменко // Харківський державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2003. – 19 с.
5. Кобзев, М.С., Страхов, В.И. *Психолого-педагогические основы внеаудиторной работы в педагогическом вузе* [Текст] / М.С.Кобзев, В.И.Страхов // *Профессиональная направленность внеаудиторной работы в педагогическом вузе.* – Саратов: Изд-во СГПИ, 1985. – 138 с.
6. Кузьмина, Н.В. *Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности: Автореф. дис. ... д-ра пед.наук* [Текст] / Н.В.Кузьмина. – Л., 1965. – 39 с.
7. Ліненко, А.Ф. *Готовність – як передумова творчої педагогічної діяльності* [Текст] / А.Ф. Ліненко // *Формування творчої особистості вчителя для обновлюваної національної школи: в 2 ч.* – Умань: УДПІ, 1993, Ч. 1. – С. 104.
8. Милерян, Е.А. *Психология формирования общетрудовых умений: Автореф. Дис. ... д-ра пед.н.* [Текст] / Е.А.Милерян. – Л., 1968. – 55 с.
9. Сластенин, В.А. *К вопросу о профессионализме учителя общеобразовательной школы* [Текст] / В.А.Сластенин // *Советская педагогика.* – 1973. – № 5. – С. 72-81.
10. Троцько, А.В. *Теоретические и методические основы подготовки студентов к воспитательной деятельности в высших педагогических учебных заведениях: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04* [Текст] / А.В. Троцько – К.: Институт ППО, 1997. – 54 с.
11. Хмель, Н.Д. *Теоретические основы профессиональной подготовки учителя: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук.* [Текст] / Н.Д. Хмель. – Киев, 1986. – 46 с.

#### ЧЕРЕДНИК О.В.,

асистент кафедри управління навчальними закладами  
Державного вищого навчального закладу  
“Донбаський державний педагогічний університет”,  
кандидат педагогічних наук

УДК 37.014.5

### СОЦІОКУЛЬТУРНІ ІНТЕНЦІЇ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

*Безперервна освіта розглядається як постійне збагачення творчого потенціалу особи; орієнтується на цілісний розвиток людини впродовж усього життя. Система думок щодо освітньої практики проголошує навчальну діяльність людини невід'ємним і природним складником її способу життя, передбачає необхідність побудови специфічно освітніх ланок, розрахованими на всі періоди дорослого життя.*

*Ключові слова: освіта, безперервна освіта, людина, творчий потенціал, навчання, знання, здібності, розвиток, уміння.*

*Непрерывное образование рассматривается как постоянное обогащение творческого потенциала личности; ориентируется на целостное развитие человека на протяжении всей его жизни. Система взглядов на образовательную практику провозглашает учебную деятельность человека неотъемлемой и естественной составляющей частью его образа жизни, предусматривает необходимость построения специфических образовательных звеньев, рассчитанных на все периоды взрослой жизни.*

*Ключевые слова: образование, непрерывное образование, человек, творческий потенциал, учеба, знание, способности, развитие, умение.*

*Lifelong education is examined as a regular enriching of creative potential of personality; oriented on integral development of a person during all his life. System of points of view to educational practice proclaims educational activity of a person as inalienable and natural making part of his way of life, foresees the necessity of completion of educational stair with the new stages, intended for all periods of person's life.*

*Keywords: education, lifelong education, man, creative potential, studies, knowledge, ability, development, skill.*